Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024
Teema: PL 32 Uudistuminen ja vähähiilisyys

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 teemana PL 32 Uudistuminen ja vähähiilisuus. Lausunnon teemana on pyydetyn mukaisesti talousarvioesityksen luvun 32.20 energiaan ja ilmastotavoitteisiin liittyvät asiat ja tarkastelukulmana erityisesti näiden asioiden vaikutus hiilineutraalisuuden edistämiseen sekä TKI-asiat siltä osin kuin niillä on yhtymäkohtia ilmastotavoitteisiin.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen. Suomella on mahdollisuus toimia hiilineutraaliuden edelläkävijänä sekä kehittää ja tarjota ratkaisuja EU:n ja globaaleille markkinoille. Hallituksen talousarvioesityksessä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiorahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Kaikki murroksen tarvitsemat ratkaisut eivät ole vielä teollisesti sovellettavissa. Tästä syystä myös pidemmän aikavälin innovaatiotoiminta uusiutumisen moottorina pitää varmistaa. Suomen pidemmän ajan innovaatiokyvykkyyden varmistamiseksi Suomessa tarvittaisiin strategisiin valintoihin pohjautuvia pitkäjänteisiä innovaatio-ohjelmia, jotka mahdollistavat tutkimuspohjaisen osaamisen ja tulosten kypsyttämisen uusiksi ratkaisuiksi ja palveluiksi markkinoille ja näin edistämään myös ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää mittavia investointeja nykyiseen infrastruktuuriimme, mm. uuteen sähköntuotantoinfraan. Kuten talousarvioesityksessä todetaan, **energiatukea** tarvitaan uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen. VTT näkee erityisesti Suomen kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelman mahdollistaman lisätuen vuosille 2022–2026 positiivisen vaikutuksen investointeihin. **Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella** ohjataan toiminnanharjoittajia mm. kehittämään teollista tuotantoaan hiilineutraalimmaksi. Tuella edistetään näin osaltaan sähköistymistä ja tarvittavien investointien liikkeelle saamista.

Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen. Liikenteen infrastruktuurituen osalta on tärkeää painottaa tukea raskaan kaluston kaasutankkaus- ja latausinfrastruktuurin tarpeisiin. Kokeilut raskaan kaluston ja hyötyliikenteen sähköistyksen osalta ovat vasta alkamassa, mutta sähköistys tarjoaa välttämättömän lisäpolun ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Tuen kriteereissä on latauksen osalta syytä painottaa yhteiskäyttöisyyttä sekä skaalautuvia ratkaisuja. Yksityisten raskaan kaluston latauspisteiden ja -kenttien rakentamista kuljetusyrittäjien ja liikennöitsijöiden omille varikoille, suoraan kuljetusketjujen äärelle, tulisi edistää sisällyttämällä ne vähintään alkuvaiheessa tuen piiriin.

EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille. On erinomaista, että hallituksen talousarvioesitykseen sisältyy kansallinen vastinrahoitus tutkimusorganisaatioille EU-rahoitusohjelmiin osallistumiseksi. VTT korostaa, että EU-vastinrahoituksen kehittämistä tulee jatkaa ja varmistaa sekä tutkimusorganisaatioiden omarahoitus EU-puiteohjelmahakuihin että kansallinen yhteisrahoitus Suomelle strategisiin EU-hakuihin. EU-ohjelmilla on yhä tärkeämpi rooli tutkimuksen ja innovaatioiden mahdollistajana ja toimijoiden verkottajana Euroopassa ja Suomessa. EU:n tutkimus- ja innovaatioyhteistyö liittyy myös yhä vahvemmin Euroopan resilienssin ja strategisen kilpailukyvyn rakentamiseen. Vastinrahoitus kannustaa suomalaisia tutkimusorganisaatioita kansainvälistymään ja osallistumaan aiempaa aktiivisemmin EU:n rahoitusohjelmien hankkeisiin ja tukee näin osaltaan kansainvälisen tason tieteellisen huippuosaamisen kasvattamista sekä uusien teknologioiden ja ratkaisujen kehittämistä ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen. Uusien teknologioiden ja ratkaisujen skaalaus tutkimuksesta kaupallistamiseen tulisi tehdä nopeasti ja rohkeasti. VTT on huolissaan varhaisemman vaiheen ratkaisujen kaupallistamisen rahoituksen vähenemisestä valtion pääomasijoitus- ja kasvuyritysrahoitustoiminnan muutoksen yhteydessä ja sen myötä teollisuuden uudistumisen vaikeutumisesta.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla ja innovoinnilla on keskeinen merkitys sekä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa että teollisuuden uudistumisen kiihdyttämisessä. Kestävää kasvua syntyy, kun yritykset vastaavat ilmastonmuutokseen ja muihin globaaleihin haasteisiin kehittäen tutkimukseen pohjautuvia uusia innovatiivisia korkean lisäarvon palveluita ja tuotteita markkinoille. Pitkäjänteisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuoman resilienssin merkitys korostuu kiihtyvällä tahdilla muuttuvassa maailmassa.

Espoossa 7. marraskuuta 2023

Tuula Mäkinen
Lead, Green electrification

Antti Arasto
Vice President, Industrial energy and hydrogen